

RENATA RETTINGER

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska / University of the National Education Commission, Krakow, Poland

HUBERT ŁYCZKOWSKI

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska / University of the National Education Commission, Krakow, Poland

Regulacje czasu wolnego *versus* turystyka krajowa w Chińskiej Republice Ludowej – studium przypadku Makau i prowincji Yunnan

Leisure Regulations *versus* Domestic Tourism in the People's Republic of China: a Case Study of Macau and Yunnan Province

Streszczenie: W krajach o wysokim potencjale turystycznym i demograficznym, takich jak Chińska Republika Ludowa (ChRL), krajowy ruch turystyczny rozwija się dynamicznie. W ostatnich latach Chiny notują stały wzrost w krajowym ruchu turystycznym na terenie całego kraju. Sprzyjają temu m.in. atrakcyjność przyrodnicza i kulturowa, coraz większe udogodnienia formalne związane z podróżowaniem po całym kraju oraz rozwój infrastruktury turystycznej. Jednak turystyka krajowa w Chinach napotyka wiele barier, które znacząco spowalniają jej rozwój. Są one widoczne w różnych obszarach – społecznym, ekonomicznym i środowiskowym. Jedną z ważniejszych kwestii jest czas wolny, a w szczególności – państwowe regulacje w zakresie wymiaru ilościowego i rozkładu czasowego. Ograniczony wymiar urlopu wypoczynkowego przeciętnego pracownika decyduje o konieczności podróżowania w trakcie dni ustawowo wolnych od pracy, co z kolei jest przyczyną olbrzymiej czasowej i przestrzennej koncentracji ruchu turystycznego w kraju o ogromnym potencjale demograficznym. Polityka turystyczna władz ChRL charakteryzuje się wysokim stopniem interwencjonizmu, polegającym na wykorzystaniu instrumentów nakazowych w sterowaniu procesami funkcjonowania i rozwoju gospodarki turystycznej kraju. Dotyczy to strony zarówno popytowej, jak i podażowej. W niniejszym opracowaniu wykorzystano studium przypadku dwóch różnych regionów Chin: specjalnego regionu administracyjnego Makau oraz prowincji Yunnan. Celem badań jest analiza zagadnienia wielkości i rozkładu czasu wolnego jako głównego czynnika warunkującego rozwój turystyki krajowej, zwłaszcza w kontekście wybranych regionów turystycznych ChRL. Zakres wykorzystanych metod objął studia literaturowe oraz analizę porównawczą.

Abstract: In countries with high levels of tourism and demographic potential, such as the People's Republic of China (PRC) domestic tourism is developing dynamically. In recent years, China has seen steady growth in domestic tourism throughout the country supported by factors such as its attractive natural and cultural landscapes, the increasing formal restrictions on travel throughout the country, and the development of tourism infrastructure. Domestic tourism in China encounters numerous barriers that significantly slow its development. These conditions manifest themselves in various dimensions: social, economic and environmental. One of the most important issues is that of free time, particularly state regulations regarding its quantity and timings. The limited amount of vacation time for the average employee necessitates travel during public holidays, which leads to a significant temporal and spatial concentration of tourism in a country with enormous demographic potential. The PRC government's tourism policy is characterized by a high degree of interventionism, relying on prescriptive instruments to guide the operation and development of the country's tourism economy,

addressing both demand and supply. This study utilizes case studies of two different regions: the Macau Special Administrative Region and Yunnan Province. Its aim is to analyze the volume and distribution of leisure time as a key factor influencing the development of domestic tourism, particularly in the context of selected tourist regions. The methods employed include literature studies and comparative analysis.

Słowa kluczowe: Chińska Republika Ludowa; Makau; turystyka krajowa; Yunnan

Keywords: domestic tourism; Macau; People's Republic of China; Yunnan

Otrzymano: 31 lipca 2025

Received: 31 July 2025

Zaakceptowano: 16 września 2025

Accepted: 16 September 2025

Sugerowana cytacja / Suggested citation:

Rettinger, R., Łyczkowski, H. (2025). Regulacje czasu wolnego *versus* turystyka krajowa w Chińskiej Republice Ludowej – studium przypadku Makau i prowincji Yunnan. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 39(3), 7–18. doi: <https://doi.org/DOI 10.24917/20801653.393.1>

WSTĘP

W krajach o wysokim potencjale turystycznym i demograficznym, takich jak Chińska Republika Ludowa, turystyka krajowa odpowiada za przeważającą część ruchu turystycznego. Aby tak się działo, rozwój turystyki krajowej należy planować z uwzględnieniem wszystkich uwarunkowań, wynikających głównie z sytuacji politycznej, społecznej oraz gospodarczej. Chiny są przykładem kraju, w którym ingerencja państwa jest bardzo daleko posunięta – dotyczy to przede wszystkim wymiaru i rozkładu czasu wolnego jako jednego z ważniejszych czynników decydujących o podejmowaniu aktywności turystycznych i rekreacyjnych. Chiny przeżywają okres nowego gospodarczego rozkwitu, który zapowiada się niezwykle obiecująco dla rynku turystycznego w kraju i na świecie. Społeczeństwo chińskie sukcesywnie się bogaci i z każdym rokiem dysponuje większymi środkami, które przeznaczają na różne aktywności związane ze spędzaniem czasu wolnego. Widoczne są przy tym bardzo duże różnice w zakresie zasobów finansowych przeznaczanych na cele turystyczne między mieszkańcami miasta i wsi, chociaż różnica ta nieznacznie się zmniejsza. W przypadku Chin zasoby finansowe nie są jedynym wyznacznikiem możliwości uczestniczenia w turystyce – coraz większej wagi nabiera warunek wolnego czasu, który w społeczeństwie chińskim jest towarem deficytowym. Zasoby finansowe i czas wolny mieszkańców to dwa warunki konieczne decydujące o aktywności turystycznej społeczeństwa, z kolei czynnikiem różnicującym jest atrakcyjność turystyczna kraju. W przypadku ChRL ów czynnik jest spełniony, ponieważ kraj dysponuje olbrzymim potencjałem przyrodniczym (parki narodowe, rezerваты przyrody) oraz bogatym dziedzictwem kulturowym (obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO). W ostatnich latach władze chińskie przeznaczały olbrzymie środki na budowę elementów infrastruktury turystycznej w różnych częściach kraju, głównie z przeznaczeniem dla turysty krajowego, co bezdyskusyjnie podnosi atrakcyjność turystyczną. Warto też wspomnieć o uwarunkowaniach kulturowych chińskiego społeczeństwa, dla którego bardzo ważną rolę odgrywają spotkania rodzinne, co przyczyniło się do dynamicznego rozwoju turystyki rodzinnej o zasięgu krajowym.

Celem opracowania jest analiza zagadnienia wielkości i rozkładu czasu wolnego jako głównego czynnika warunkującego rozwój turystyki krajowej, szczególnie w kontekście wybranych regionów turystycznych Chińskiej Republiki Ludowej. Zakres wykorzystanych

metod obejmuje studia literaturowe oraz analizę porównawczą. W badaniach wykorzystano studium przypadku dwóch różnych regionów: specjalnego regionu administracyjnego Makau oraz prowincji Yunnan.

TURYSTYKA KRAJOWA – UWARUNKOWANIA ROZWOJU I FUNKCJE

Turystyka krajowa może być definiowana w sposób szeroki, czego przykładem jest definicja nr 692/2011 zawarta w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 6 lipca 2011 r. w sprawie europejskiej statystyki w dziedzinie turystyki uchylającą dyrektywę Rady 95/57/WE. W definicji tej za turystykę krajową uznaje się podróże w granicach państwa członkowskiego odbywane przez rezydentów tego państwa członkowskiego – nie została tu jednak zawarta informacja o konieczności noclegu. Z kolei W. Gaworecki (1997) definiuje to pojęcie następująco: turystyka krajowa obejmuje podróże Polaków po kraju (co najmniej z jednym noclegiem poza miejscem stałego zamieszkania) i składa się z wyjazdów urlopowo-wakacyjnych (trwających co najmniej 5 dni) oraz wyjazdów krótkookresowych (do 4 dni). Podobny zakres tego pojęcia określa J. Łaciak (2013): za wyjazd krajowy uznano każde dobrowolne opuszczenie miejscowości stałego zamieszkania, któremu towarzyszył co najmniej jeden nocleg. W ostatnich dwóch definicjach nie zostali uwzględnieni turyści jednodniowi, którzy odgrywają znaczną rolę w turystyce krajowej.

Turystyka krajowa jest istotnym zjawiskiem we współczesnym świecie – forma ta niesie ze sobą bowiem wiele korzyści ekonomicznych, społecznych i kulturowych. Ten typ turystyki odnosi sukces w państwach o rozwijającej się gospodarce, gdzie w coraz liczniejszych gospodarstwach pojawia się dochód rozporządzalny, jednak nie jest on na tyle wysoki, aby wyruszyć w podróż za granicę. Turystyka krajowa wpływa na wyrównywanie szans rozwojowych między regionami oraz na aktywizację gospodarki (Luvsandavaajav, Narantuya, 2021; Abdelmoaty, Soliman, 2021). Wyrównywanie szans odbywa się na obszarach recepcyjnych i emisyjnych. W przypadku rejonu recepcyjnego przede wszystkim tworzy nowe miejsca pracy, nie tylko w sektorze turystycznym, lecz także w sektorze usług paraturystycznych. Turystyka pozwala przenieść część dochodu gospodarstw z rejonów zamożniejszych, co nadaje jej charakteru aktywizującego. Ta funkcja turystyki pozwala na szybszy wzrost poziomu życia oraz lepszy rozwój regionu. Turystyka międzynarodowa jest zazwyczaj droższa niż turystyka krajowa, co wynika m.in. z kosztów transportu, a w przypadku krajów biedniejszych lub rozwijających się – z kosztów wymiany waluty. Barierą rozwojową turystyki międzynarodowej może być też polityka państwa, wynikająca z ograniczeń w wydawaniu paszportów czy w wymianie walut, co ma miejsce właśnie w Chinach. Dlatego też model turystyki krajowej daje dużej części społeczeństwa szansę uczestnictwa w jakiegokolwiek turystyce.

Turystyka krajowa może mieć również funkcję substytucyjną – wypełnia lukę w sezonowości, a w niektórych aspektach nawet zastępuje przyjazdową turystykę zagraniczną. To zaś może skłonić potencjalnych turystów do decydowania się na kilka wyjazdów krajowych w roku zamiast jednego kosztownego wyjazdu zagranicznego. Turystyka krajowa ogranicza wycieki finansowe oraz prowadzi do wzmożonego obrotu waluty w obrębie państwa, co napędza gospodarkę oraz przynosi dodatkowy przychód z tytułu podatków od zakupu usług i dóbr w obu sektorach turystyki – rejestrowanym i nierejestrowanym (Abdelmoaty, Soliman, 2021).

W ramach polityki turystycznej kraju należy uwzględnić potencjał demograficzny, który pełni funkcję czynnika aktywizującego. Im większym potencjałem demograficznym dysponuje kraj, tym większe jest zapotrzebowanie na realizację zachowań wolnoczasowych, a w szczególności na turystykę krajową (Mena, Chon, Alampay, 2004). Ponadto wysoki potencjał demograficzny oraz duża powierzchnia państwa sprzyjają migracjom wewnątrz kraju, co obserwujemy właśnie w Chinach. Ostatnim ważnym czynnikiem jest zaangażowanie władz państwa w promocję turystyki krajowej oraz udział samorządów lokalnych w rozwoju infrastruktury turystycznej. Bez widocznego zaangażowania władz lokalnych turystyka krajowa nie będzie rozwijała się w należyty sposób, a przede wszystkim nie będzie wykorzystywała potencjału, jakim jest atrakcyjność turystyczna.

W kontekście tych cech turystyki krajowej Chiny są przykładem kraju z optymalnymi warunkami do rozwoju tego typu turystyki. Kraj ten ma jeden z największych potencjałów demograficznych na świecie oraz niezwykle rozległy obszar, co przekłada się na bardzo duże zróżnicowanie warunków środowiska przyrodniczego i kulturowego. Dodatkowym czynnikiem kształtującym sytuację w zakresie turystyki krajowej w Chinach są ograniczone zasoby finansowe części społeczeństwa (dotyczy to szczególnie mieszkańców obszarów wiejskich).

Chiński wewnętrzny rynek usług turystycznych jest jednym z największych rynków na świecie. Jego rozmiary wynikają z uwarunkowań popytowych i podażowych. Wysoki popyt krajowy jest związany z liczbą ludności tego kraju oraz z czasowym i przestrzennym modelem podróżowania mieszkańców. Czynniki podażowe to przede wszystkim atrakcyjność turystyczna obszaru, poziom zagospodarowania turystycznego oraz dostępność komunikacyjna. Znaczenie turystyki krajowej w Chinach możemy rozpatrywać w zakresie wielkości ruchu turystycznego (tabela 1). Jak widać, wielkość ruchu turystycznego rosła bardzo dynamicznie aż do 2019 r. Pandemia COVID-19 całkowicie zahamowała podróże, przez co kolejne lata charakteryzowały się systematycznym powrotem do wcześniej osiągniętego poziomu. Bardzo dużą aktywnością turystyczną odznaczali się mieszkańcy miast oraz obszarów wiejskich – różnice wartości bezwzględnych wynikają z poziomu urbanizacji, który w ostatnich latach gwałtownie wzrósł.

Tabela 1. Wielkość krajowego ruchu turystycznego [mln osobodni]

	Wielkość krajowego ruchu turystycznego [mln osobodni]		
	Obszary miejskie	Obszary wiejskie	Razem
1995	246	383	629
2000	329	415	744
2005	496	716	1212
2015	2483	1128	3611
2019	4471	1535	6006
2020	2065	814	2879
2024	4370	1245	5615

Źródło: <https://data.stats.gov.cn/english/easyquery.htm?cn=C01> (dostęp: 15.07.2025)

Liczby te nie tylko wskazują na wzrost aktywności turystycznej i rekreacyjnej w kraju – świadczą one także o ogromnym wewnętrznym rynku konsumpcyjnym, na którym kluczową rolę odgrywają mieszkańcy miast i wsi. Ciągły wzrost wydatków na podróże krajowe sugeruje również zmiany kulturowe zachodzące w Chinach. Po pandemii

COVID-19 coraz więcej Chińczyków odkrywa krajowe destynacje turystyczne. Bardzo ważnym elementem dynamizującym podróże krajowe jest polityka państwa, w której turystyka jest postrzegana jako narzędzie zwiększające popyt wewnętrzny, a konsumpcja – jako źródło wzrostu gospodarczego. W planach rozwojowych Chin turystyka jest widziana jako czynnik niwelujący nierówności regionalne, tworzący nowe miejsca pracy, a także wspierający postawy przedsiębiorcze ludności za sprawą powstawania małych i średnich przedsiębiorstw.

CZAS WOLNY JAKO WARUNEK KONIECZNY ROZWOJU TURYSTYKI

Podstawą czasu wolnego dla większości społeczeństwa, głównie w wieku produkcyjnym, są dni wolne od pracy. Chiny są zdominowane przez turystykę przypadającą w obrębie okresów świątecznych. Wynika to w dużej mierze z ograniczonego wymiaru płatnego urlopu wypoczynkowego i bardzo dużych trudności w uzyskaniu bezpłatnego urlopu. Pierwsze próby regulacji czasu wolnego datuje się na połowę XX w. Wtedy też określono czas wolny dla klasy robotniczej. Następnie po wielkiej reformie ekonomicznej w latach 70. i 80. przepisy te były regulowane jeszcze kilkadziesiąt razy (Shen, Wang, Ye, Liu, 2018). W latach 1994–1995 chiński system świąt przeszedł rewolucyjną zmianę, ponieważ tydzień pracy zmniejszono z sześciodniowego do pięciodniowego, co znacznie wpłynęło na zasoby czasu wolnego oraz zwiększyło możliwości podejmowania zachowań wolno-czasowych. W 2007 r. rząd chiński podjął decyzję o kolejnych zmianach dotyczących Świąta Pracy, skracając ustawowo czas wolny do jednego dnia. W celu rekompensaty ustanowiono kilka innych dni wolnych na podstawie już istniejących świąt (Breda, 2008; Shen, Wang, Ye, Liu, 2016).

W Chinach oficjalnie obowiązuje 11 dni ustawowo wolnych od pracy. W niektórych przypadkach liczba ta może być zwiększona o dni, które są odpracowywane w weekendy. Taka sytuacja zachodzi wtedy, gdy święto wypada we wtorek lub w czwartek i dzień wolny łączy się z weekendem, a dzień roboczy jest odrabiany w niedzielę. Główne chińskie święta to:

- Chūnjié (Chiński Nowy Rok) – przełom stycznia i lutego: 7 dni,
- Qīngmíng (odpowiednik Dnia Wszystkich Świętych) – 4 lub 5 kwietnia: 1 dzień,
- Láodòng Jié (Święto Pracy) – 1 maja: 1 dzień,
- Duānwǔ Jié (Święto Smoczyc Łodzi) – czerwiec: 1 dzień,
- Zhōngqiū Jié (Święto Środka Jesieni) – wrzesień lub październik: 1 dzień,
- Guóqìng Jié, Golden Week (święto narodowe) – 1 października: 7 dni (Breda, 2008; Shen, Wang, Ye, Liu 2016).

W ogólnym rozliczeniu daje to 21–22 dni świąteczne, które są całkowicie wolne od pracy. Opisane zmiany wpłynęły na rozszerzenie się rynku usług turystycznych w kraju (Breda, 2008).

Ustawowy czas pracy w Chinach wynosi 40 godzin z maksymalnie 36 nadgodzinami tygodniowo. Nadgodziny muszą być premiowane, jednak regulacje państwowe są bardzo często omijane przez pracodawców – przykładem są branża IT i branża korporacyjna z systemem pracy 996. Oznacza to godziny pracy od 9.00 rano do 21.00 przez sześć dni w tygodniu (Li, Wang, Yang, 2021). System ten zmusił komunistyczną partię Chin do interwencji, np. szkolenia, z racji, że oficjalnie nimi nie były, nie mogą odbywać się w weekendy. Mimo to przepisy często nie są przestrzegane – dzieje się to z woli pracownika lub pracodawcy. Pracownik wciąż może bowiem wypracowywać

nadgodziny, czasem w większej liczbie niż przewiduje to prawo. Często ukryte nadgodziny zawierają się w bezpłatnych szkoleniach lub zajęciach rozwojowych. Komunistyczna partia Chin zainterweniowała w tej sprawie, regulując również ten aspekt pracy (Li, Wang, Yang, 2021).

Dostępność czasu wolnego może być zasadniczą barierą ograniczającą udział pracowników w podróżach krajowych i zagranicznych. Mowa o ograniczeniach czasowych, które prowadzą do wykluczenia spowodowanego ponadprogramowym czasem pracy, a także do braku płatnego lub bezpłatnego urlopu. W przypadku dużych miast i korporacji urlop jest dostępny, jednak w niewielkim wymiarze. Staż pracy poniżej roku nie zapewnia ani jednego dnia wolnego. Pracownik o stażu pracy mniejszym niż 10 lat ma zapewnione pięć dni urlopu, pracownik do 20 lat stażu pracy – 10 dni, a pracownik powyżej 20 lat stażu pracy – 15 dni. Przyczynia się to do zwiększonego ruchu turystycznego w dniach ustawowo wolnych od pracy. Wydłużenie okresu urlopowego skutkowałoby bowiem zwiększoną liczbą wyjazdów (Shen, Wang, Ye, Liu, 2016) oraz ich dywersyfikacją przestrzenną i czasową.

Przeciętny Chińczyk ma zwykle trzy okazje na dłuższy wyjazd: w sezonach zimowym, wiosenno-letnim oraz jesiennym. Taki układ dni wolnych sprzyja rozwojowi wielu rodzajów turystyki, ponieważ nie ogranicza się tylko do jednego okresu w roku – daje to obywatelom duży wybór, jeśli chodzi o formy wypoczynku i rekreacji. Zatem statystycznemu Chińczykowi przypada ok. 21 dni wolnych oraz trzy dni dodatkowych świąt na przestrzeni roku. Do tego dochodzi urlop płatny, który jest zależny od stażu pracy.

Niewielki wymiar płatnego urlopu wypoczynkowego oraz niekorzystne rozwiązania dotyczące urlopu bezpłatnego sprawiają, że Chińczycy wykorzystują dni ustawowo wolne od pracy w celach turystycznych. Od wielu lat można zaobserwować, w jaki sposób wielkość krajowego ruchu turystycznego jest silnie skorelowana z systemem państwowych dni wolnych od pracy. Zależność ruchu turystycznego od występowania dni ustawowo wolnych od pracy jest widoczna w wielu krajach, jednak właśnie w Chinach jest ona szczególnie silnie zarysowana.

Zwiększony wymiar czasu wolnego uważa się za kluczowy czynnik determinujący rozwój turystyki. W związku z tym system dni ustawowo wolnych od pracy znacznie zwiększył popyt na turystykę krajową. Wprowadzony w 1999 r. nowy system dni wolnych od pracy znacząco zwiększył popyt krajowy, a także na dużą skalę pobudził konsumpcję i wzrost gospodarczy. Niestety prowadzi to do czasowej i przestrzennej koncentracji krajowego ruchu turystycznego, co wynika z faktu, iż turyści wybierają popularne destynacje (preferują znane marki produktów turystycznych, tj. Pekin, Szanghaj, Wielki Mur Chiński). Tendencja ta jest także widoczna w przypadku działalności biur podróży, które ograniczają swoją ofertę do najbardziej rozpoznawalnych atrakcji turystycznych. W literaturze przedmiotu podkreśla się związek między silnie reklamowanymi i rozpoznawalnymi produktami turystycznymi a decyzjami podróżniczymi (Li, Tong, 2003; Yan, 2000). Niestety w trakcie dni ustawowo wolnych od pracy widoczna jest przewaga popytu nad podażą usług turystycznych, co może wpływać na obniżenie jakości usług turystycznych przy równoczesnym wzroście cen. Taka koncentracja czasowa i przestrzenna prowadzi do bardzo dużych zmian w środowisku przyrodniczym, co przekłada się na załamanie polityki zrównoważonego rozwoju.

STARE I NOWE REGIONY TURYSTYKI KRAJOWEJ

Współczesne przemiany cywilizacyjne prowadzą do zwiększania zasobów czasu wolnego w układach dobowym, rocznym oraz związanym z całym życiem człowieka. Sprawia to, że czas wolny można przeznaczać nie tylko na regenerację sił fizycznych, lecz także na coraz ciekawsze formy jego spędzania. Czas wolny staje się więc czasem przeznaczonym na konsumpcję bardziej różnorodnych dóbr i usług. Wśród nich ważne miejsce zajmują usługi turystyczne (Niezgoda, 2014). Deficyt wolnego czasu (krótki płatny urlop wypoczynkowy oraz brak możliwości uzyskania urlopu bezpłatnego) zmuszają obywateli Chin do korzystania z usług turystycznych w dniach ustawowo wolnych od pracy, co przy ogromnym potencjale demograficznym tego kraju powoduje olbrzymie problemy z czasową i przestrzenną koncentracją ruchu turystycznego. Zjawisko to dotyczy zwłaszcza najbardziej rozpoznawalnych regionów turystycznych, dlatego konieczna jest dywersyfikacja przestrzenna ruchu turystycznego. W niniejszym opracowaniu posłużono się przykładem specjalnego regionu administracyjnego Makau, do którego podróżowanie jest obwarowane licznymi przepisami, wynikającymi z uwarunkowań politycznych, społecznych i kulturowych.

Świadomość wartości ograniczonych zasobów czasu wolnego skłania ludzi do odczuwania coraz większej satysfakcji, co w turystyce może przejawiać się w skłonności do poszukiwania coraz to nowych form wypoczynku, różnorodnych, niepowtarzalnych usług i niezwykłych miejsc, które nie są licznie odwiedzane przez innych turystów. To zaś skutkuje powstawaniem nowych regionów turystycznych w miejscach o bardzo dużym potencjale atrakcyjności turystycznej, ale wymagających zainwestowania infrastrukturalnego oraz promocji i marketingu. Przykładem jest prowincja Yunnan, gdzie podjęto działania zmierzające do wykreowania produktów turystycznych na bazie potencjału endogennego.

Jedną z ważniejszych cech turystyki krajowej jest brak formalnych ograniczeń w podróżowaniu w obrębie granic państwa, co daje możliwość swobodnego przemieszczania się, bez konieczności posiadania specjalnych pozwoleń i dokumentów. W przypadku Chińskiej Republiki Ludowej jest to silnie ograniczone, zwłaszcza w odniesieniu do podróżowania między Chinami kontynentalnymi a specjalnymi regionami administracyjnymi (*Special Administrative Region*, SAR), do których należą m.in. Makau i Hongkong. Podczas przekazania Hongkongu w 1997 r. oraz Makau w 1999 r. Chiny zgodziły się na 50-letni okres wdrażania obu regionów do systemu Chińskiej Republiki Ludowej, prowadząc politykę „jednego państwa i dwóch ustrojów polityczno-gospodarczych” (Breitung, 2009; Jagiełło, 2000). Odrębność tych regionów wynika z fundamentalnych różnic ustrojowych i politycznych – oznacza to, że regiony zachowują własne systemy prawne, podatkowe, imigracyjne i gospodarcze. Istnienie granic między tymi jednostkami ma na celu:

- ograniczenie niekontrolowanego napływu ludności z kontynentalnej części Chin,
- kontrolę i regulację rynku pracy,
- kontrolę procesu osiedlania się,
- kontrolę przepływu towarów, wynikającą z innego systemu cel i podatków,
- kontrolę przepływu aktywistów, opozycjonistów i materiałów zakazanych.

Na granicy obu specjalnych regionów administracyjnych notuje się jedne z największych przepływów ludności na świecie (Breitung, 2009). Wśród najważniejszych czynników usprawniających przepływ ludności przez granice jest tzw. *Home-return permit*, który pozwala mieszkańcom Makau i Hongkongu na poróżowanie między SAR

a Chinami w celach turystycznych i biznesowych, ale nie w celu zatrudnienia. Najbardziej rewolucyjną zmianą w tej kwestii było wprowadzenie przez chiński rząd *Individual Visit Scheme* (IVS). Program był jedną z najważniejszych regulacji dotyczących krajowego ruchu turystycznego na terenie ChRL. Został on wprowadzony w 2003 r. podczas trwania epidemii SARS-COV-1. Wdrożenie IVS miało na celu aktywizację gospodarek Makau i Hongkongu, ułatwiając podróże turystyczne obywateli z Chin kontynentalnych. Pozwoliło to na podróż do obu tych regionów bez konieczności pobierania wizy biznesowej lub zapisywania się na akceptowane przez rząd wycieczki grupowe, organizowane przez biura turystyczne lub zakłady pracy (Sung, Ng, Wu, Yiu, 2015). Początkowo program uruchomiono w kilku miastach, w tym w Szanghaju, Pekinie i kilku ośrodkach prowincji Guangdong (Simpson, 2023; Breitung, 2009). Z czasem został on jednak rozszerzony. W roku 2023 Chińczycy z 49 chińskich miast mogli ubiegać się o wizyty indywidualne (Simpson, 2023). Taka forma wyjazdów cieszy się dużą popularnością, a IVS odnotował znaczny, pozytywny wpływ na gospodarki obu regionów, przyczyniając się do dużego wzrostu przyjazdów z Chin kontynentalnych (Sung, Ng, Wu, Yiu, 2015).

Mimo licznych przeszkód oraz barier o charakterze formalno-prawnym wielkość ruchu turystycznego stale rośnie. Trend ten jest zauważany zarówno w Makau, jak i w Hongkongu. Jednak Makau coraz częściej zmagą się z poważnymi wyzwaniami związanymi z turystyfikacją, wynikającą z ograniczonej przestrzeni geograficznej i ze skąpych zasobów naturalnych. Miasto to zajmuje zaledwie 32,8 km², a główne atrakcje i najważniejsze obszary handlowe są bardzo skoncentrowane, co skutkuje nierównomiernym rozmieszczeniem turystów. Szybki wzrost liczby odwiedzających napędzał wzrost gospodarczy miasta, co odnotowała branża hazardowa i związane z nią usługi turystyczne stanowiące dziś większość wartości PKB regionu Makau. Mimo to ów model rozwoju doprowadził do nadmiernego zużycia już ograniczonych zasobów przyrodniczych, zwiększonej presji społecznej i degradacji środowiska (Greenwood, Dwyer, 2017). Zjawisko to unaocznia trudności Makau w zarządzaniu ruchem turystycznym i planowaniu urbanistycznym, a w szczególności w równoważeniu wzrostu gospodarczego i jakości życia mieszkańców (Rettinger, 2017). Problem *overtourismu* zmusił Makau do ponownego przeanalizowania modelu rozwoju turystyki i odejścia od koncentrowania się wyłącznie na korzyściach ekonomicznych i skupienia się na zrównoważonym rozwoju.

Makau jest jedną z ważniejszych destynacji turystycznych o znaczeniu międzynarodowym, ale należy pamiętać, że region ten ma olbrzymie znaczenie w turystyce krajowej (jeśli turystę z Hongkongu czy Chin kontynentalnych uznamy za turystę krajowego). W 2024 r. region ten odwiedziło 34,93 mln turystów, z czego 24,48 mln stanowili obywatele Chin kontynentalnych, 7,12 mln – obywatele Hongkongu, a pozostałe 3,33 mln – turyści zagraniczni. Na podstawie powyższych danych statystycznych możemy stwierdzić, że turyści krajowi stanowią 90% całkowitego ruchu turystycznego. Jeśli Makau traktujemy jako destynację krajowego ruchu turystycznego, to musimy pamiętać o utrudnieniach związanych z podróżowaniem przeciętnego Chińczyka do tego regionu, co zostało opisane wcześniej. Drugą kwestią jest fakt jednokierunkowego rozwoju regionu, czyli dominująca funkcja turystyki hazardowej, co skutkuje wieloma niekorzystnymi zjawiskami, takimi jak krótki okres pobytu (1,2 doby), duża liczba odwiedzających, wycieki finansowe i patologie społeczne. Utrzymująca się popularność tej destynacji wynika z jej monopolistycznej pozycji (jedyne miejsce w Chinach, w którym hazard jest legalny) i z umiławiania hazardu przez Chińczyków.

W opozycji do turystyki masowej w Makau znajduje się turystyka w prowincji Yunnan ze stolicą w Kunming. Prowincja jest położona w południowo-zachodniej części Chin, ma powierzchnię 394,1 tys. km² i 47 mln ludności. Obszar ten jest bardzo zróżnicowany pod względem budowy geologicznej i ukształtowania terenu: występują tam m.in. szczyty sięgające 5 tys. m n.p.m., wąwozy o głębokości 3 tys. m, a także miejsca z unikatową rzeźbą krasową. Środowisko przyrodnicze prowincji odznacza się wysokim poziomem bioróżnorodności. W przypadku dziedzictwa kulturowego obszar ten wykazuje olbrzymie zróżnicowanie: od krajobrazu kulturowego teras ryżowych po historyczne miasta. Na terenie prowincji znajduje się sześć obiektów wpisanych na listę UNESCO oraz 777 tradycyjnych wiosek zamieszkałych przez mniejszości narodowe. W 2024 r. prowincja osiągnęła dochód z turystyki w wysokości 157,3 mld USD. Cechą charakterystyczną tamtejszego ruchu turystycznego jest długoterminowość pobytu – według chińskich regulacji za turystę długoterminowego uważa się osobę przebywającą w danym miejscu od 2 tygodni do roku (w 2024 r. z takiej opcji pobytu skorzystało 3,9 mln osób). Są to turyści, których motywów podróżowania są bardzo różne – od celów poznawczych i uzdrowiskowych po poprawę stanu zdrowia i cyfrowych nomadów. Dla tej grupy w wielu wioskach stworzono specjalne ośrodki, które są centrami pracy. Rozwijanie takiej formy ruchu turystycznego stało się priorytetem dla władz centralnych, a przede wszystkim – dla władz lokalnych. Wraz z rozwojem turystyki krajowej wprowadzono regulacje dotyczące turystyki zagranicznej: w 2024 r. zaczął obowiązywać 144-godzinny ruch bezwizowy dla turystów zagranicznych przyjeżdżających do wybranych części Chin.

O sukcesie tej destynacji turystycznej zadecydowała zintegrowana strategia marketingowa i innowacyjne produkty turystyczne. Władze prowincji podjęły działania zmierzające do dywersyfikacji produktowej regionu turystycznego. Dodatkowym wsparciem instytucjonalnym i finansowym okazały się programy państwowe, m.in. strategia żywienia obszarów wiejskich ogłoszona w 2018 r. Do najważniejszych celów tego programu należały: modernizacja rolnictwa, poprawa warunków życia na wsi oraz promocja turystyki wiejskiej. W Chinach na niespotykaną skalę zachodzi proces depopulacji obszarów wiejskich wskutek gwałtownej urbanizacji (w latach 2000–2023 nastąpił wzrost z 35% do 80%). Oznacza to dynamiczny proces powiększania się istniejących miast, powstawania nowych miast oraz wyludniania się obszarów wiejskich. Główną przyczyną tego zjawiska jest niski poziom zarobków na obszarach wiejskich, co za tym idzie – niski standard życia, niski poziom opieki zdrowotnej, zamykanie szkół, wykluczenie transportowe. Odływ ludności z obszarów wiejskich wynika z liberalizacji systemu *hukou*, jednak dotyczyło to wyłącznie migracji do miast poniżej 3 mln mieszkańców. Wszystko to prowadzi nie tylko do procesu depopulacji regionów wiejskich, lecz także do procesu starzenia się społeczeństwa na tych obszarach. W styczniu 2025 r. zatwierdzono i wdrożono program rewitalizacji obszarów wiejskich (*Rural Comprehensive Revitalization Plan 2024–2027*), w którym priorytetem są ochrona gruntów rolnych (bezpieczeństwo żywnościowe), poprawa infrastruktury technicznej (szczególnie transportowej), gospodarowanie odpadami i wzrost poziomu życia mieszkańców. W planie nie wspomniano wprost o rozwoju turystyki wiejskiej, ale pośrednio można wnioskować, że realizacja wszystkich założonych celów może stanowić dobre podstawy dla rozwoju usług turystycznych.

Skala ingerencji państwa w kwestie czasu pracy i czasu wolnego, przekładająca się na silną koncentrację czasową i przestrzenną krajowego ruchu turystycznego, wymusza działania w zakresie niwelowania negatywnych skutków tych działań. Analiza dwóch regionów Chin wskazuje na odmienne podejście do polityki turystycznej na poziomie

działań krajowych. W przypadku Makau, które jest rozpoznawalnym i bardzo popularnym regionem turystycznym w Chinach, władze dążą do ograniczenia wielkości krajowego ruchu turystycznego. Działania te dotyczą przede wszystkim ograniczeń formalno-prawnych związanych z podróżowaniem obywateli Chin do tego regionu. Oczywiście nie jest to jedyny powód, ważne są również względy polityczne. W przypadku prowincji Yunnan działania władz państwowych na poziomie krajowym i lokalnym koncentrują się na kreowaniu nowego produktu turystycznego. Proces ten opiera się na potencjale endogennym regionu (przyrodniczym i kulturowym), który jest dodatkowo wzmacniany przez inwestycje infrastruktury turystycznej oraz silną promocję regionu. Kreowanie nowych regionów turystycznych ma na celu aktywizację gospodarczą obszarów, a także dywersyfikację przestrzenną wynikającą z silnej koncentracji ruchu turystycznego w dniach ustawowo wolnych od pracy. Regulacja rynku turystycznego wymaga stosowania odpowiednich instrumentów, za pomocą których państwo egzekwuje zachowania uczestników rynku, zwłaszcza przedsiębiorstw turystycznych, destynacji turystycznych i konsumentów turystycznych (Bosacki, Panasiuk, 2017; Panasiuk, 2019).

WNIOSKI

Czas wolny jest nie tylko prostym warunkiem uprawiania turystyki – jego wpływ dotyczy także zmian w zakresie popytu i podaży turystycznej. Źródłem popytu na zróżnicowane sposoby zagospodarowania czasu wolnego jest chęć człowieka do samorealizacji i społecznego wyróżniania się. To zaś wpływa na poszukiwanie coraz nowszych sposobów i miejsc wypoczynku, co z kolei stymuluje rozwój nowych form turystyki i nowych obszarów recepcji turystycznej (Niezgoda, 2014). Rola państwa jest w tym zakresie bardzo duża, a w przypadku Chin – olbrzymia. Polityka turystyczna państwa polega na określaniu celów gospodarczych i społecznych dotyczących turystyki, a także na doborze odpowiednich instrumentów potrzebnych do ich realizacji, prowadzących w efekcie do kształtowania struktury podaży i popytu (Panasiuk, 2012). Wielkość krajowego ruchu turystycznego, a także jego czasowe i przestrzenne zróżnicowanie w dużej mierze zależą od zasobów czasu wolnego. Silny interwencjonizm państwa, dotyczący wielkości i rozkładu czasowego dni wolnych od pracy, skutkuje koniecznością podejmowania działań w zakresie kształtowania podaży turystycznej, a w szczególności – kreowania nowych regionów i produktów turystycznych.

Chiny charakteryzują się największym wewnętrznym rynkiem turystycznym na świecie, o czym decyduje w dużej mierze potencjał demograficzny tego kraju, a zwłaszcza powiększająca się klasa średnia z coraz większymi dochodami, które są przeznaczane na podróże. Kraj ten charakteryzuje się ponadto wyjątkową przyrodniczą i pozaprzyrodniczą atrakcyjnością turystyczną, która jest uzupełniana przez elementy infrastruktury turystycznej. Niestety w Chinach obserwuje się bardzo duże regionalne dysproporcje dotyczące występowania atrakcji turystycznych i zagospodarowania turystycznego, co przez lata prowadziło do obciążenia popularnych destynacji. Krajowy rynek turystyczny jest silnie regulowany przez państwo, poczynawszy od zasobów czasu wolnego (wymiar urlopu, ustawowe dni wolne od pracy), a skończywszy na tworzeniu elementów zagospodarowania turystycznego. Interwencjonizm państwowy ma więc szczególnie wpływ na wielkość i rozkład czasowy ruchu turystycznego oraz na jego przestrzenne zróżnicowanie.

Makau pozostaje ważnym krajowym regionem turystycznym Chin. Jego popularność wynika z charakteru tego obszaru – to jedyne miejsce w Chinach, gdzie legalnie można

uprawiać hazard. Hazard jest silnie związany z historią Chin i jest silnie zakorzeniony w kulturze tego kraju. Duża popularność hazardu wśród obywateli Chin zmusiła władze do ograniczenia możliwości podróżowania do Makau. Równocześnie bardzo ważnym trendem rozwojowym w turystyce krajowej jest turystyka wiejska, odbywająca się w regionach, które wcześniej nie należały do popularnych destynacji turystycznych (m.in. prowincja Yun-nan). Ten rodzaj podróżowania cieszy się poparciem władz kraju oraz dużym zainteresowaniem ze strony chińskich turystów, zwłaszcza w okresie dni ustawowo wolnych od pracy.

Literatura

References

- Abdelmoaty, G., Soliman, S. (2021). Domestic Tourism challenges: Tourist misbehavior. *Journal of Association of Arab Universities for Tourism and Hospitality*, 20(1), 195–219.
- Bosiacki, S., Panasiuk, A. (2017). Planowanie rozwoju turystyki – regulacja czy deregulacja. *Studia Oeconomica Posnaniensia*, 5(4), 7–28.
- Breda, Z. (2008). Domestic tourism in China: Observations on its growth and structure. *中国研究: Revista de Estudios Chineses*, 2, 319–343.
- Breitung, W. (2009). Macau Residents as Border People – A Changing Border Regime from a Sociocultural Perspective. *Journal of Current Chinese Affairs*, 38(1), 101–127.
- Caraba, C.C. (2011). Communist heritage tourism and red tourism: concepts, development and problems. *Cinq Continents*, 1(1), 29–39.
- Cheng, T., Selden, M. (1994). The Origins and Social Consequences of China's Hukou System. *The China Quarterly*, 139, 644–668.
- Gaworecki, W.W. (1997). *Turystyka*. Warszawa: PWE.
- Greenwood, V.A., Dwyer, L. (2017). Reinventing Macau tourism: gambling on creativity? *Current Issues in Tourism*, 20(6), 580–602.
- Jagięło, A. (2000). Specjalne strefy ekonomiczne i inne obszary uprzywilejowane w Chińskiej Republice Ludowej. *Azja – Pacyfik*, 1(3), 216–229.
- Karaman, A.S. (2016). The pernicious impact of visa restrictions on inbound tourism: the case of Turkey. *Turkish Studies*, 17(3), 502–524.
- Li, D., Wang, Z., Yang, C. (2021). A Controversial Working System in China: The 996 Working Hour System. *International Conference on Arts, Law, and Social Sciences*, 206–214.
- Li, M., Chen, P. (2022). "Optimistic Emotions as a Mediator in Family Travel Experiences". *Annals of Tourism Research*, 82, 102965.
- Li, X., Tong, Y. (2003). "On the development of holiday tourism products". *China Economist*, 18, 7, 131–133.
- Lu, Y. (2008). Does hukou still matter? The household registration system and its impact on social stratification and mobility in China. *Social Sciences in China*, 29(2), 56–75.
- Luvсандavaajav, O., Narantuya, G. (2021). Understanding of Travel Motivations of Domestic Tourists. *Journal of Tourism and Services*, 12(22), 1–22.
- Łaciak, J. (2013). Zagraniczne podróże Polaków organizowane przez biura podróży. *Problemy Turystyki i Rekreacji*, 4, 30–45.
- Mena, M.M., Chon, K., Alampay, R.B.A. (2004). Discovering the Potentials of Domestic Tourism in Southeast Asia from the Perspectives of Regional Demography. *Tourism Recreation Research*, 29(2), 13–24.
- Niezgoda, A. (2014). Czas wolny a zmiany na rynku turystycznym. *Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość turystyki. Warsztaty z Geografii Turyzmu*. Tom 5. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Panasiuk, A. (2019). Współczesna polityka turystyczna Unii Europejskiej jako determinanta rozwoju rynku turystycznego. *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, 29.
- Rettinger, R. (2017). Turystyka hazardowa Macau: stan i perspektywy rozwojowe. *Studia Geographica*, 11, 154–165.
- Shen, H., Wang, Q., Ye, C., Liu, J. S. (2018). The evolution of holiday system in China and its influence on domestic tourism demand. *Journal of Tourism Futures*, 4(2), 139–151.

- Sung, Y.-W., Ng, A., Wu, Y., Yiu, A. (2015). The Economic Benefits of Mainland Tourists for Hong Kong: The Individual Visit Scheme (IVS) and Multiple Entry Individual Visit Endorsements (M-Permit). *Shanghai-Hong Kong Development Institute Occasional Paper*, 34.
- Wang, Y., He, X., Zhang, F., Zhang, X., Hu, X., Xie, X. (2024). The influence of progeny – Parents family travel on the well-being of the elderly in filial piety culture. *Plos one*, 19(5), e0299565.
- Yan, Y. (2000). Holiday tourism and paid vacation system. *Social Scientist*, 15, 5, 53–54.
- Yi, L. (2021). The effects of filial piety tourists' experience, perceived value on behavior intention. *European Journal of Tourism Research*, 29, 1–6.
- Young, J. (2013). *China's Hukou System*. London: Palgrave Macmillan UK.

Renata Rettinger, doktor, profesor UKEN, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Zarządzania i Spraw Społecznych, Katedra Turystyki i Badań Regionalnych. Jej zainteresowania badawcze obejmują problematykę kierunków rozwoju turystyki wypoczynkowej w kontekście rozwoju podtrzymywalnego i turystyki odpowiedzialnej społecznie, a także tematykę enklaw turystycznych jako dominującej formy zagospodarowania turystycznego wysp i jej negatywnych skutków w postaci degradacji środowiska przyrodniczego, braku efektów mnożnikowych, wycieków kapitałowych oraz marginalizacji społeczności lokalnych. W swoich pracach podejmuje również zagadnienia dywersyfikacji przestrzennej i produktowej turystyki i jej konsekwencji dla poziomu oraz jakości życia społeczności lokalnych.

Renata Rettinger, University of the National Education Commission, Krakow, Institute of Management and Social Affairs, Department of Tourism and Regional Studies. A geographer, her research interests include the development of recreational tourism in the context of sustainable development and socially responsible tourism. Her work also explores the topic of tourist enclaves as the dominant form of island tourism development and their negative consequences, including environmental degradation, lack of multiplier effects, capital leakage and the marginalization of local communities. Her interests also include the spatial and product diversification of tourism and its consequences for the standard and quality of life of local communities.

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4393-4340>

Adres / Address:

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej
Instytut Zarządzania i Spraw Społecznych
Katedra Turystyki i Badań Regionalnych
ul. Podchorążych 2
30-084 Kraków, Polska
e-mail: renata.rettinger@uken.krakow.pl

Hubert Łyczkowski, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Zarządzania i Spraw Społecznych, Katedra Turystyki i Badań Regionalnych. Absolwent kierunku Turystyka i rekreacja na Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Jego zainteresowania koncentrują się wokół zagadnień związanych z Chińską Republiką Ludową, a zwłaszcza z uwarunkowaniami rozwoju turystyki.

Hubert Łyczkowski, a graduate of Tourism and Recreation at the University of the Commission of National Education in Krakow, he focuses on issues related to the People's Republic of China. In particular, these concern the conditions for tourism development. University of the National Education Commission, Krakow, Institute of Management and Social Affairs, Department of Tourism and Regional Studies.

ORCID: <http://orcid.org/0009-0001-5690-3474>

Adres / Address:

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej
Instytut Zarządzania i Spraw Społecznych
Katedra Turystyki i Badań Regionalnych
ul. Podchorążych 2
30-084 Kraków, Polska
e-mail: Hubert.lyczkowski@student.up.krakow.pl